

**KONTROLA ÚRODNOSTI PŮD V SOUČASNÉ ŠKOLKAŘSKÉ PRAXI
III. PORADENSKÉ SLUŽBY VŮLHM**THE CONTROLLING OF SOIL FERTILITY IN PRESENT FOREST NURSERY PRACTICE
3TH PART. THE ADVISORY SERVICES OF FGMRI

VÁCLAV NÁROVEC, ANTONÍN JURÁSEK, FRANTIŠEK ŠACH

ABSTRACT

The paper gives a basic information on the development of organization of professional service for forest tree nursery practice in the sector of agrochemical soil controlling and fertilization planning. In the former time, the control over agrochemical soil quality condition in Czech forest nurseries was organized only in forest research institutes. Taking of the soil samples in nurseries (directly by nursery workers) was realized in accordance with the methodical instruction from Forest and Game Management Research Institute (FGMRI) Jiloviště-Strnady. The soil samples were sent to the soil laboratory at the FGMRI for physical and chemical examination. The practical nursery workers obtained the results of soil analyses and the soil management plan from laboratory FGMRI. This system of agrochemical soil testing is always actual in forest nursery practice. At present, there are also other commercial laboratories (as a rule the transformed agricultural laboratories) for agricultural and forest soil testing inclusive specialized firms for soil controlling in forest nursery practice in the Czech Republic.

ÚVOD

Předkládaný příspěvek se zabývá systémem agrochemické půdní kontroly (APK) v lesních školkách. Představuje naše v pořadí třetí sdělení k problematice organizace a zajišťování služeb na úseku APK pro lesní školkařství. Vychází přitom z předchozích dvou referátů, publikovaných ve sbornících z celostátních konferencí a seminářů lesních školkařů (Nárovec et Jurásek 1994; Nárovec, Šach et Jurásek 1995), a přímo na ně navazuje.

REKAPITULACE PŘEDCHOZÍCH SDĚLENÍ

Ústředním obsahem úvodního sdělení, předneseného na konferenci „Nové směry v pěstování a ochraně sadebního materiálu ve školkách“ (Opočno, 26. – 27. října 1994), byl přehled dosavadního vývoje služeb APK v České republice a popis zkušeností s aplikací systému APK v minulosti. Bylo zde konstatováno, že naše lesní školkařství má před sebou období, které vymezí, jakým směrem se bude organizace služeb APK v příštích letech vyvíjet. Zdůrazněna byla i skutečnost, že bude záležet nejen na poptávce po službách APK od vlastních producentů sadbového materiálu lesních dřevin, ale také na zájmu orgánů státní správy získávat, shromažďovat a vyhodnocovat informace o vývoji vybraných ukazatelů stavu půdní úrodnosti v lesních školkách.

Druhé sdělení, publikované ve sborníku z konference „Školkařské technologie a předosevní příprava semen“ (Praha, Zundert, 4. – 8. dubna 1995), se zabývalo aktuálními požadavky na služby APK a zahrnovalo konkrétní návrh organizace služeb APK v rámci praktické činnosti tehdy vznikajícího Sdružení pěstitelů sadbového materiálu lesních dřevin (SPSMLD, nyní Sdružení lesních školkařů ČR). Návrh se opíral zejména o předpoklad vnitřní motivace školkařských subjektů k využívání služeb APK a dále o jejich ochotu spolupodílet se prostřednictvím poradenské („výkonné“) kanceláře SPSMLD na organizování poradenských služeb v rámci aktivní činnosti SPSMLD. Předložená alternativa rozvoje APK

v lesních školkách vycházela ze zkušeností zemědělské a školkařské praxe ve vyspělých státech Ameriky a Evropy, kde je obvyklé, že jsou služby, spojené s kontrolou úrodnosti půd, provozovány soukromými agrochemickými laboratořemi za spoluúčasti sdružení farmářů (Matula 1994, Youngberg 1984).

VÝVOJ APK V UPLYNULÝCH PĚTI LETECH

Předložil-li Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti (VÚLHM), Výzkumná stanice Opočno reprezentantům přípravného výboru SPSMLD svůj dílčí návrh k organizování poradenských služeb na úseku agrochemické půdní kontroly pro lesním školkařství na jaře 1995 (resp. již na podzim 1994), pak je nutné konstatovat, že tento návrh byl podán předčasně. Představitelé školkařské praxe tehdy v podstatě ani nemohli předložený návrh komplexně posoudit, natož akceptovat, neboť se soustředili na procedurální záležitosti, spojené se vznikem svého profesního spolku (Nárovec 1995a). SPSMLD bylo úředně (*de jure*) zaregistrováno v srpnu 1995, nicméně vlastní činnost zahájilo až během roku 1996 (Cafourek 1996, Jurásek 1996, Vacek 1996 aj.). Organizování odborných služeb APK, zahrnujících diagnostiku stavu a podmínek výživy sadebního materiálu lesních dřevin na produkčních školkařských plochách svých členů prostřednictvím specializované poradenské kanceláře, přitom nezařadilo mezi své hlavní úkoly.

V následných letech se i z hlediska přístupu orgánů státní správy vyvíjela situace zcela odlišně než původní návrh (Nárovec, Šach et Jurásek 1995) předpokládal. Nástrojem orgánů státní správy pro sběr a vyhodnocení informací o půdní úrodnosti se stal tzv. systém kontroly úrodnosti půd (KÚP), komplexně zajišťovaný Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským (ÚKZÚZ). Význam systému KÚP spočívá především v poskytování informací orgánům státní správy, neboť představuje vstup do informačního systému Ministerstva zemědělství ČR (MZe ČR) a Ministerstva životního prostředí ČR (MŽP ČR) a následně zahrnuje prakticky orientovaná doporučení jako součást státního poradenského systému (Staňa 1994). Základem kontroly úrodnosti půd je propracovaná organizace odběrů půdních vzorků, kterou zajišťuje ÚKZÚZ prostřednictvím své terénní služby, a jednotná agronomická interpretace výsledků rozborů včetně zhotovení plánu hnojení pro posuzované pozemky (Nerad 1994).

V současné době má uvedený systém KÚP oporu v zákoně č. 156/1998 Sb., o hnojivech (ZoHn), který byl Parlamentem ČR schválen dne 12. června 1998 a účinnosti nabyl dne 1. září 1998. Zákon o hnojivech se dotýká oblasti lesního hospodářství jak na úseku používání hnojiv v lesním hospodářství a hnojení lesních pozemků, tak na úseku zjišťování půdních vlastností lesních pozemků. MZe ČR stanoví územní rozsah zjišťování půdních vlastností lesních pozemků včetně hustoty odběrových ploch. Odběr půdních vzorků pro účely zjišťování vlastností lesních pozemků provádí právnická nebo fyzická osoba určená Ministerstvem zemědělství ČR, chemické rozborů odebraných vzorků a jejich vyhodnocení pak ze zákona provádí ÚKZÚZ (Flora 1998).

Specifika tradičních technologií pěstování sadebního materiálu lesních dřevin na minerální půdě a zejména pak v současném lesním školkařství uplatňované moderní technologické postupy nicméně i nadále vyžadují nejen úzké napojení lesních školkařů na státní poradenský servis (systém KÚP), organizovaný ÚKZÚZ, ale rovněž znamenají potřebu navazovat další spolupráci i s jinými subjekty, zabývajícími se jak analytickým stanovením parametrů půdní úrodnosti či stavu výživy rostlin (státní či privátní chemické laboratoře), tak i jejich praktickou agronomickou interpretací (státní i soukromé poradenské společnosti; subjekty vzniklé transformací bývalých agrochemických podniků a zemědělských oblastních laboratoří; poradenská pracoviště dodavatelů hnojiv apod.). Organizačně si v uplynulých pěti (resp. deseti) letech jednotlivé školkařské společnosti a subjekty, produkující sadební materiál

lesních dřevin, takovou specializovanou spoluprací zajišťovaly individuálně. Tato spolupráce vychází z aktuálních konkrétních potřeb daného školkařského provozu a zakládá se často na vzájemně odlišné soustavě analytických a metodických postupů.

PORADENSKÉ SLUŽBY VÚLHM NA ÚSEKU APK

V rámci VÚLHM jsou služby, vztahující se k diagnostice a interpretaci stavu a podmínek výživy sadebního materiálu lesních dřevin na produkčních plochách školkařských provozů, vykonávány jednak útvarem ekologie lesa na ústředí VÚLHM v Jílovišti – Strnadech, jednak útvarem pěstování lesa na VÚLHM – Výzkumné stanici v Opočně.

Současná nabídka služeb útvaru ekologie lesa VÚLHM Jíloviště – Strnady se zaměřuje zejména na:

- posouzení kvality závlahové vody a její vhodnosti pro použití v lesních školkách,
- posouzení kvality organických substrátů a průmyslových kompostů pro lesní školky včetně doporučení jejich úpravy hnojením a vápněním,
- posouzení kvality sedimentů z vodních nádrží pro rekultivace a použití při přípravě pěstebních substrátů a organických hnojiv pro lesní školky,
- navrhování různých způsobů hnojení a vápnění v lesních školkách,
- testování účinnosti nových typů hnojiv pro lesní školky a porosty,
- navrhování různých způsobů hnojení a vápnění jako nápravných opatření ke zvýšení stability lesních ekosystémů,
- komplexní expertizy zdravotního stavu lesa (podle mezinárodně platných metodik) zahrnující hodnocení lesních půd, listové analýzy, hodnocení zdravotního stavu stromů a porostů,
- zjištění příčin chřadnutí lesních porostů za základě chemických analýz půd a listových analýz (přitom je možné využít služeb kvalifikovaných pracovníků již při vlastním odběru vzorků v terénu),
- vypracování ekologických studií k posouzení vlivů prostředí na les (na základě provedených analýz půd, povrchových a srážkových vod, listových analýz),
- vypracování znaleckých posudků z oblasti vlivů imisí na lesní dřeviny.

Kontaktními pracovníky útvaru ekologie lesa pro uvedené služby jsou Ing. Vít Šrámek a Ing. Hana Uhlířová, CSc. (tel.: 02-57921643; fax: 02-57921444; <http://www.vulhm.cz>).

Na VÚLHM – Výzkumné stanici Opočno jsou poradenské služby pro vlastníky lesa vykonávány v rámci pověření Expertní a poradenská činnost v oboru lesního školkařství a zalesňování (Jurásek 1998). Z metodického hlediska probíhá poradenská činnost, vztahující se k agrochemické půdní kontrole na školkařských polích, podle Pokynů pro udržování produkční schopnosti půd lesních školek hnojením (Nárovec 1995b). Služby pro vlastníky lesa mají v tomto případě vždy charakter terénního poradenství, neboť pouze přímou účastí zpracovatele plánu hnojení produkčních ploch při vlastních odběrech půdních a rostlinných vzorků v terénu lze nejspíše eliminovat riziko vzniku možných pochybení při agronomické interpretaci analytických výsledků. Fyzikální a chemické rozbory vzorků provádí pro objednavatele privatizovaná chemická laboratoř, působící již od roku 1994 přímo v prostorách VÚLHM – VS Opočno (provozovatel: Ing. Josef Tomáš; IČO 41251334).

Poradenská činnost VÚLHM – VS Opočno přitom nezahrnuje pouze výkony, týkající se služeb APK, nýbrž pokrývá prakticky celý obor pěstování lesa včetně problematiky zakládání a provozu lesních školek, uplatnění sadebního materiálu lesních dřevin k zalesňování, obnovy a výchovy lesních porostů. Kontaktními pracovníky pro poradenské služby vlastníkům lesa jsou: Ing. Antonín Jurásek, CSc., Ing. František Šach, CSc., RNDr. Marian Slodičák, CSc. a Ing. Václav Nárovec, CSc. (tel.: 0443-642391; fax: 0443-42393; <http://www.vulhm.cz>).

CITOVANÁ LITERATURA

- CAFOUREK, J.: Cíle a práce Sdružení pěstitelů sadebního materiálu lesních dřevin. In: K aktuálním úkolům lesního školkařství. Sborník referátů. Praha, 27. 6. 1996. Opočno, VÚLHM – VS 1996, s. 23 – 24.
- FLORA, M.: Nové povinnosti vlastníků lesa a podnikatelů v lesním hospodářství podle zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech. Lesn. Práce, 77, 1998, č. 12, s. 464 – 465.
- JURÁSEK, A.: Informační tok o zdrojích reprodukčního materiálu a produkci sadebního materiálu. In: K aktuálním úkolům lesního školkařství. Sborník referátů. Praha, 27. 6. 1996. Opočno, VÚLHM – VS 1996, s. 12 – 14.
- JURÁSEK, A.: Trvalé pověření č. 6620 – Expertní a poradenská činnost v oboru lesního školkařství a zalesňování. [Výroční zpráva]. Opočno, VÚLHM – VS 1998, 6 s.
- MATULA, J.: Zamyšlení nad agrochemickým zkoušením půd. Úroda, 42, 1994, č. 2, s. 15 – 18.
- NÁROVEC, V.: Podklady pro jednání přípravného výboru Sdružení pěstitelů sadbového materiálu lesních dřevin dne 20. října 1995 v Řečanech nad Labem. [Poradenská zpráva]. Opočno, VÚLHM – VS 1995a. 17 s.
- NÁROVEC, V.: Pokyny pro udržování produkční schopnosti půd v lesních školkách hnojením. [Realizační výstup etapy výzkumného úkolu N 03-329-869-03 Meliorace lesních půd k zlepšení funkční účinnosti lesního fondu]. Opočno, VÚLHM – VS 1995b. 36 s.
- NÁROVEC, V., JURÁSEK, A.: Poznámky k systému agrochemické půdní kontroly v lesních školkách. In: Nové směry v pěstování a ochraně sadebního materiálu ve školkách. Sborník referátů celostátního semináře. Opočno, 26. – 27. 10. 1994. Opočno, VÚLHM – VS 1994, s. 67 – 78.
- NÁROVEC, V., ŠACH, F., JURÁSEK, A.: Alternativa rozvoje agrochemické půdní kontroly v lesních školkách. In: Školkařské technologie a předosevní příprava semen. Sborník referátů mezinárodního semináře. Zundert (NL), 4. – 8. 4. 1995. Praha, MZe ČR 1995, s. 54 – 60.
- NERAD, J.: Význam systému kontroly úrodnosti půd. Úroda, 42, 1994, č. 6, s. 16 – 17.
- STAŇA, J.: Nad agrochemickými rozbory půd je opravdu třeba se zamýšlet. Úroda, 42, 1994, č. 8, s. 15 – 16.
- VACEK, J.: Připravenost školkařských provozů na vstup ČR do OECD. In: K aktuálním úkolům lesního školkařství. Sborník referátů. Praha, 27. 6. 1996. Opočno, VÚLHM – VS 1996, s. 15 – 18.
- YOUNGBERG, C. T.: Soil and Tissue Analysis: Tools for Maintaining Soil Fertility. In: DURYEY, M. L. et LANDIS, T. D. /Ed./: Forest Nursery Manual: Production of Bareroot Seedlings. Hague, M. Nijhoff 1984, s. 75 – 80.

* * *

Adresa autorů:

Ing. Václav Nárovec, CSc.; Ing. Antonín Jurásek, CSc.; Ing. František Šach, CSc.

VÚLHM – Výzkumná stanice Opočno

Na Olivě 550

517 73 Opočno

E-mail: narovec@vulhm.opocno.cz; jurasek@vulhm.opocno.cz; sach@vulhm.opocno.cz